

Inskrift (enligt B 690):

... rkiṛ raistu : s- ...

... [P]o[r]gæiRR ræistu s[tæin] ...

»... Torger reste stenen ...»

343. Tveta kyrka, Öknebo hd.

Pl. 174.

Litteratur: R. Dybeck, Runa (fol.) 1 (1865), s. 28; O. Hermelin, Öknebo härad, s. 61, 65.

Äldre avbildningar: Dybeck a. a.; Hermelin a. a.

Runstenen sitter inmurad i taket över porten mellan vapenhuset och kyrkan, med stenens kanter täckta av mur och bjälkar. Den upptäcktes år 1866. Vid Dybecks besök var hela ristningen blottad och fri. På Hermelins teckning saknas den övre delen, och numera är en del av högra sidan dold och oåtkomlig.

Röd sandsten. Den synliga ytans längd 1,02 m., bredd 0,90 m.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Dybeck):

inkialtr [: raisti : auk : þr] stin · stain · þina · at · arnfast : faður : sin :

5 10 15 20 25 30 35 40 45

Ingjaldr ræisti ok Þ[o]rstæinn stæin þenna at Arnfast, faður sinn.

»Ingjald och Torsten reste denna sten efter Arnfast, sin fader.»

Till läsningen: 48 i är icke stunget. Bst i 37 n är svag. — Hermelin: 36—37 ui.

Arnfastr (som i inskrifterna ej kan säkert skiljas från *Ærnfastr*) synes ha varit ett tämligen vanligt namn; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 100.

344. Kiholm, Västertälje sn, Öknebo hd.

Pl. 175.

Litteratur: Brev från L. Broomé ¹⁴/₈ 1884 till H. Hildebrand (ATA); E. Brate, Rapport ³/₁ 1889 över Undersökning av en runristning vid Kiholm ²⁹/₉ 1888 (ATA).

Ristningen finnes i en berghäll invid stranden av Södertäljeviken, omkr. 600 m. N om Kiholm och omkr. 300 m. NÖ om torpet Lugnet. Den ristade ytan står nästan lodrätt. Dess höjd över vattenytan var vid det tillfälle, då undersökningen gjordes, ungefär 6 m.

Ristningen blev känd år 1884 genom en anmälan till Riksantikvarien och undersöktes första gången år 1888 av H. Hildebrand och E. Brate.

Ristningen är i stort sett väl huggen och väl bibehållen. Otydligt är endast slutet av inskriften och en del ornamentala detaljer.

Inskrift:

× **auþbiarn** × **auk** × **sigbiarn** × **kupbian** × **þair** × **bypr** × **litu** × **hakua** × **stain** × **þinsa** × **eftir** × **biurn** ×
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
fnþur × **sin** --- **alan**
65 70 75

Auðbiorn ok Sigbiorn [ok] Guðbio[r]n þæir b[r]øðr letu haggva stæin þensa æftir Biorn, faður sinn [sni]alan(?).

»Ödbjörn och Sigbjörn och Gudbjörn, de bröderna läto hugga denna sten efter Björn, sin raske fader.»

Till läsningen: Hst till 1 **a** står i en spricka i stenen men är dock tydligt huggen. Tydligt stungna äro 14 **g** och 32 **y**. Däremot saknas prick i 20, 41 **k**, 36, 50, 70 **i**. 54 **e** har en bred grop mitt på hst; sannolikt hugget. Efter 25 **a** är ett **r** uteglömt; likaså efter 31 **b**. 65 **n** är tydligt, felristning för **a**. Slutet är otydligt på grund av stenens vittring. Någorlunda säkra äro dock 75—78 **alan**. Där framför synas endast två hst; av runan 72 finnes knappast något spår. — Brate: 72—78 **frabur**, vilket han tolkar *fra Bor[n]*, »från Bornö (i Salems sn)».

Ristningen är sålunda huggen till minne av *Biorn* av hans tre söner *Auðbiorn*, *Sigbiorn* och *Guðbiorn*. De fyra namnen erbjuda ett intressant exempel på variation inom svenskt namnskick under vikingatiden; se härom E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 10 f. *Auðbiorn* är känt från Öl 31 och från L 68 Stavsund, Sko sn, L 576 Örby, Lagga sn, L 710 Väfteby, Arnö sn och en runsten vid Visteby, Rasbo sn (Brate, *Svenska runristare*, s. 119), alla dessa i Uppland.¹ Från medeltiden är *Ödhbiörn* tämligen väl styrkt. De övriga tre namnen äro vanliga. Om *Guðbiorn* se Sö 177.

345. Ytterjärna kyrka, Öknebo hd.

Pl. 176. Pl. 3: B 693.

Litteratur: B 693, L 810. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Mon. Sud.*; O. Hermelin, Öknebo härad, s. 203, 249; E. Brate och S. Bugge, *Runverser* (ATS 10: 1), s. 154.

Äldre avbildningar: B 693; Hermelin a. a.; Brate 1896 (ATA).

I *Ransakningarna* finnas följande uppgifter, lämnade 1667, om runstenar i Ytterjärna sn: »1. Vtij Lijdbby fins en stoor steen, Lijcknelse till een Runsteen, medh ringar och kors opå, 2^{1/2} aln högh med bööckstäfver, och een hoop medh Jättegrifter i backen, medh steenmurar lagde. 2. Vtij Kiulestadh fins een Runsteen, Ett quarter tiock, 1/2 aln i Roten, Sönder brändh när som byn brann, stycken finnes och behåldne, med bööckstäfver på, förder ifrån Lijdbby som berättas, dher och Rummet synes än, hwar han hafuer stått. 3. Vtij Walestadh stå 2 stora stenar 3 1/2 aln länge, 5 andra mindre stenar, någre fler små finnas der och, vände(?) med stenar emillan dhem, såsom Runnestenar. Een Runsteen fins neder i åkergälet, medh bööckstäfuer och kors oppå . . . 7. Widh Ytter Kyrkian fins Een häll, vtij Wapenhuusdören, medh Runebööckstäfuer på.» De stenar, som åsyftas, äro tydligen Sö 349, 348, 350 och 345.

Som trappsten vid ingången till vapenhuset låg runstenen Sö 345 år 1667, och den har säkerligen mycket länge haft denna användning. Av den några år senare utförda teckningen att döma var den nämligen redan mycket sliten. Den omtalas på samma plats i ett kyrkoinventarium 1830 (ATA): »Midt för kyrkodörren ligger, såsom trappa, en söndrig Runsten, hvarpå blott en och annan Runa nu äro läslige», och av J. H. Schröder (hs 115 i Uppsala Univ.-Bibliotek): »Runsten utnött vid kyrkodörren, strödda runor synliga». Också Hermelin fann den »inlagd i porten till Ytter Jerna kyrka». Hans teckning visar stenen spräckt tvärs över mitten. År 1896, då Brate besökte platsen, var det ena stycket, det större, »upprest mot norra kyrkväggen». Det andra, mindre, var förkommet.

Senare ha två mindre runstensfragment kommit i dagen på kyrkogården, men troligen tillhöra de icke samma sten. Alla tre styckena stå nu uppställda mot kyrkogårdsmuren, på norra sidan.

Stenens storlek är omkring 1,10 × 1,15 m.

¹ Jfr också *aubiarn* Sö 211.